

Makroekonomiczne wyzwania i prognozy dla Polski

VII edycja

Czerwiec 2021

Wstęp

Przedstawione dalej prognozy i opinie stanowią konsensus ilościowo-jakościowy z nadestanych 29 odpowiedzi na nasze pytania, które napłynęły do dnia 4 czerwca 2021, od wybitnych polskich makroekonomistów, stale współpracujących przy kolejnych edycjach tego konsensusu z EKF.

Prognozy ilościowe nadesłało 11 ekspertów, zaś 29 ekspertów przedstawiło swoje opinie nt.:

- największych zagrożeń dla koniunktury gospodarczej,
- największych zagrożeń dla stabilności systemu finansowego,
- rekomendowanych działań w obszarze polityki gospodarczej.

Prognozy

Po historycznie głębokim spadku aktywności odnotowanym w pierwszej połowie 2020 r. i odbiciu latem, gospodarka polska stanęła w obliczu kolejnego spowolnienia pod koniec 2020 r., gdy druga fala pandemii wywołała wprowadzenie nowej rundy administracyjnych obostrzeń mających na celu powstrzymanie rozpowszechniania się zakażeń. Następnie, po chwilowym uspokojeniu sytuacji, doszło w Polsce do trzeciej fali pandemii, jednej z groźniej wyglądających na świecie, także nie pozostającej bez wpływu na sytuację gospodarczą. Wejście w 2021 r. odbyło się zatem w sytuacji wciąż mało optymistycznej, jeśli chodzi o zdrowie publiczne Polaków i rodzącej wiele obaw dotyczących sytuacji ekonomicznej wielu gospodarstw domowych i przedsiębiorstw. COVID-19 pozostanie problemem i ryzykiem, pomimo już relatywnie wysokiego odsetka szczepionej populacji i stopniowego znoszenia obostrzeń. W związku z tym nie można nie zakładać, że w razie potrzeby zostaną wprowadzone ponownie pewne środki ograniczające. Jednak szereg innych czynników będzie również miało istotne znaczenie dla średnioterminowych perspektyw i prognoz gospodarczych. Obejmują one zakres, w jakim Polska może czerpać korzyści z poprawy otoczenia zewnętrznego, luźną politykę pieniężną i budżetową, poprawiające się nastroje gospodarstw domowych i firm, tempo spadku stopy wymuszonych oszczędności COVID-owych i sposób ich wykorzystania, ale też pozostałe po kryzysie długoterminowe blizny w gospodarce. Na to w perspektywie najbliższych lat nałoży się wdrożenie Krajowego Planu Odbudowy (KPO) i zapowiedzianych przez rząd działań w ramach Polskiego Ładu (PŁ). Znamy już wstępny szacunek PKB w I kwartale br. oraz podstawowe dane makroekonomiczne publikowane miesięcznie do kwietnia, a w przypadku części danych nawet do maja. Taki jest punkt wyjścia przygotowywanych przez ekspertów EKF prognoz makroekonomicznych

Zgodnie z aktualnymi prognozami współpracujących z EKF ekspertów, po recesji na poziomie -2,7 proc. w roku ubiegłym, w roku 2021 należy oczekiwać silnego odbicia gospodarczego i dynamiki PKB na poziomie 4,7 proc., a następnie jego przyspieszenia do 5,1 proc. w roku 2022 i lekkiego zmniejszenia tempa wzrostu do 4,4 proc. w roku 2023. Co więcej, najniższa przesłana prognoza wzrostu PKB na rok bieżący jest wyższa od opublikowanej 8 czerwca br. rządowej prognozy PKB¹, która wynosi 3,8 proc. i wyższa od przeciętnej prognozy PKB na ten rok w poprzedniej edycji prognoz EKF z grudnia 2020 r. (4,0 proc.). Ta zmiana prognoz i większy optymizm są widoczne wśród wszystkich ośrodków prognostycznych i dotyczą także innych krajów (w tym otoczenia gospodarczego Polski). Wiązać je należy przede wszystkim z znaczącym zmniejszeniem się ryzyka kolejnych poważnych fal zakażeń COVID-19 i jego mutacjami dzięki dostępności skutecznych szczepionek. Popyt krajowy ma rosnąć szybciej niż PKB (odpowiednio w latach 2021-23 4,8 proc., 5,4 proc. i 4,4 proc.), co oznacza, że to on będzie głównym czynnikiem wzrostu, jednak jego struktura dopiero od przyszłego roku będzie miała charakter rozwojowy – w 2021 r. inwestycje (po spadku o 8,4 proc. w ubiegłym roku) mają wzrosnąć o jedynie 4,0 proc. (co prawdopodobnie oznacza, że stopa inwestycji w gospodarce pozostanie bardzo niska). W przyszłym roku inwestycje mają zacząć się odbudowywać i według ekspertów EKF wzrosną o 8,2 proc. zarówno w 2022 r. jak i w 2023 r. Można przyjąć, że prognozy inwestycji w kolejnych latach uwzględniają napływ środków unijnych w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, który jest głównym elementem Next Generation

¹Założenia do projektu budżetu państwa na 2022 r.

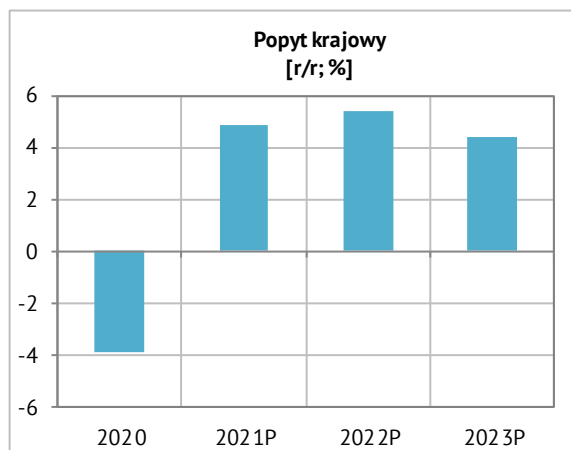
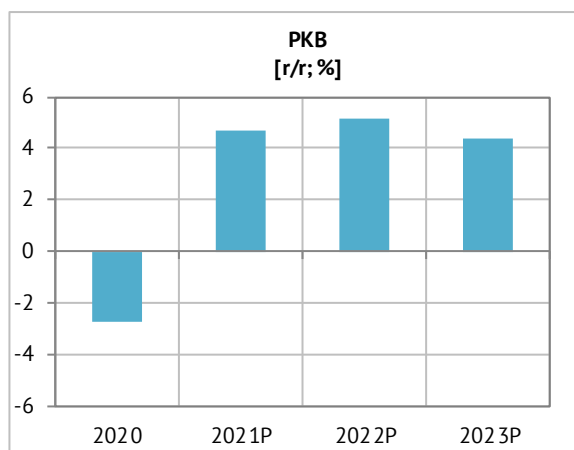
EU. Wzrost spożycia indywidualnego w bieżącym roku wyniesie 5,0 proc., a w następnych latach 5,4 proc. (w 2022 r.) i 4,4 proc. (w 2023 r.). Silny wzrost popytu krajowego będzie powodował stopniowe zmniejszanie się nadwyżki na rachunku bieżącym bilansu płatniczego: po jej rekordowym poziomie 3,6 proc. PKB w 2020 r. osiągnie ona poziom 1,3 proc. PKB w 2023 r.

Wzrosły oczekiwania inflacyjne ekspertów EKF. Prognozowana inflacja według nich będzie wyższa niż to miało miejsce we wcześniejszych prognozach w każdym z lat objętych badaniem. Przeciętną inflację szacuje się na poziomie 4,0 proc. w tym roku, a w latach następnych 3,5 proc. w 2022 r. i 3,2 proc. w 2023 r. Jest to znacząco wyższy poziom niż w prognozach rządu: 3,1 proc. w 2021 r. i 2,8 proc. w roku przyszłym. Należy zwrócić uwagę na fakt, że inflacja w całym okresie prognozy nie zbliży się do celu inflacyjnego NBP (2,5 proc.). Kurs złotego w relacji do euro ma pozostać stabilny przez cały okres prognozy, na poziomie 4,4-4,5 PLN/EUR, a stopy procentowe nieznacznie, pomimo podwyższonej inflacji, wzrosną (w efekcie realne stopy procentowe pozostaną silnie ujemne). Rentowności obligacji 5-letnich mają wzrosnąć z około 0,4 proc. średnio w 2020 r. do 2,1 proc. w 2023 r. (1,3 proc. w 2021 r. i 1,7 proc. w 2022 r.).

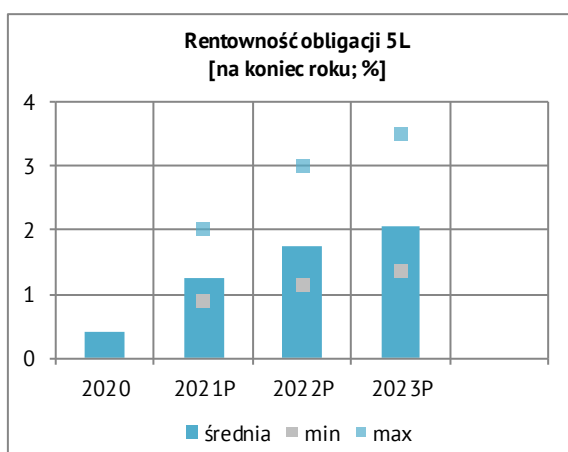
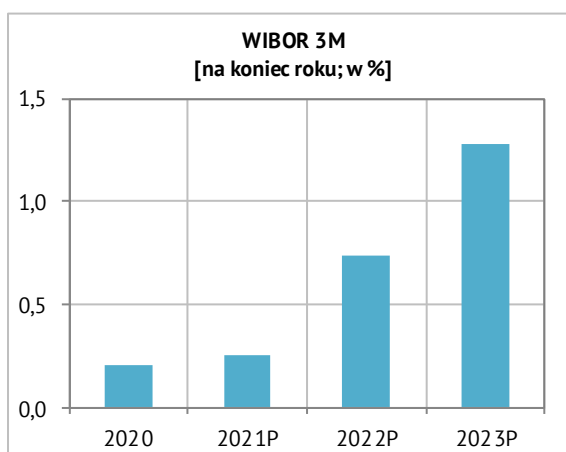
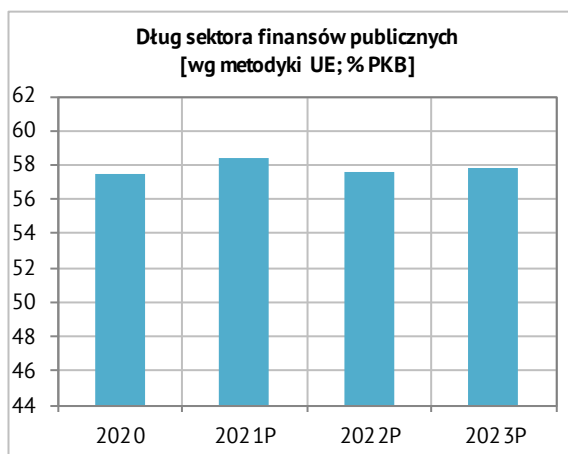
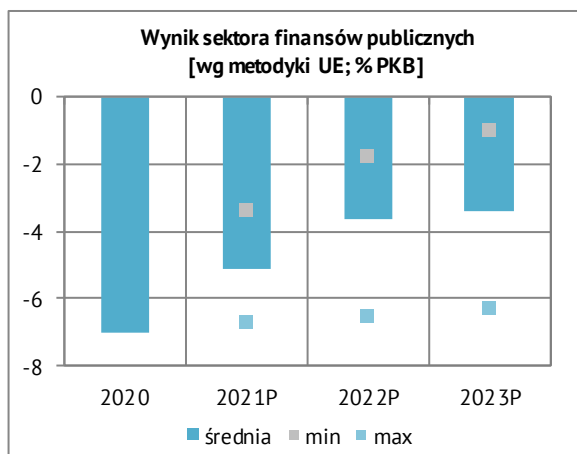
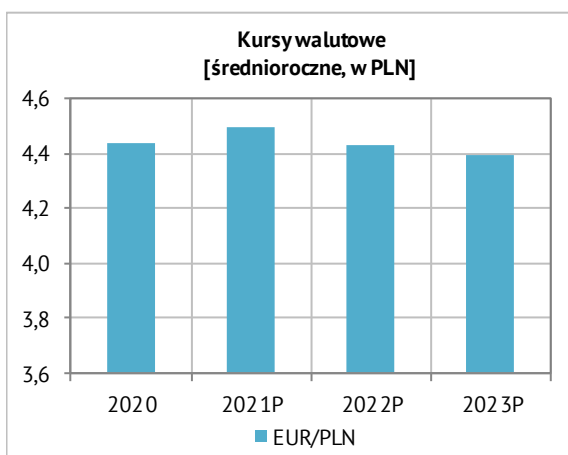
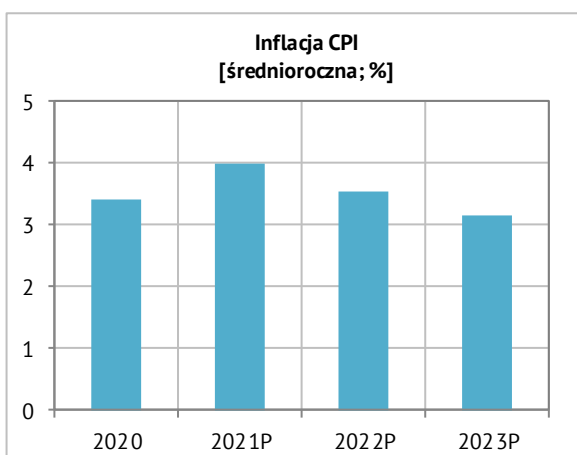
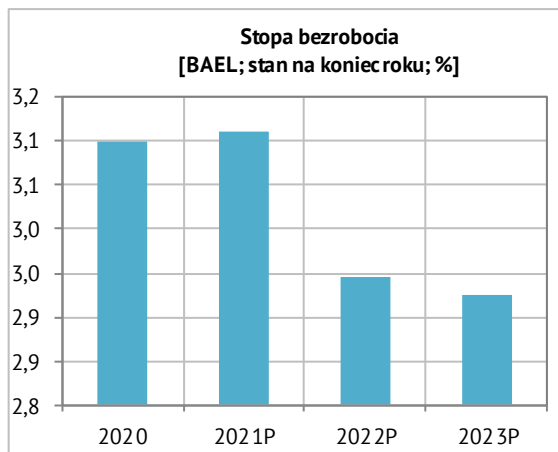
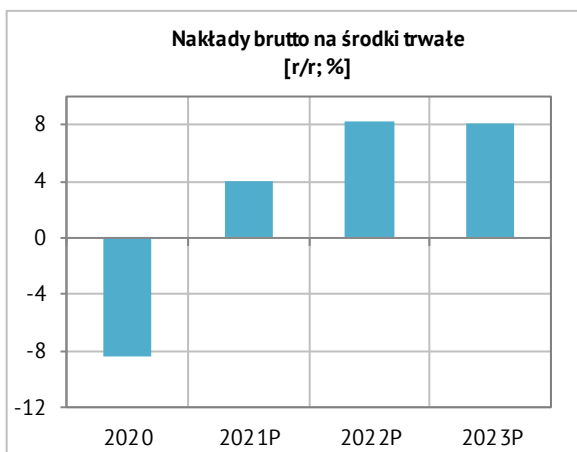
Jeżeli chodzi o rynek pracy, należy stwierdzić, że sytuacja w Polsce, jeśli chodzi o bezrobocie jest korzystna i stabilna (nie ma zbyt wiele miejsca na obniżanie się stopy bezrobocia), a jeżeli chodzi o zatrudnienie, jego wzrost będzie ograniczany dostępną podażą wykwalifikowanych pracowników. Bezrobocie, po niewielkim wzroście w 2020 r. do 3,1 proc., utrzyma się na tym poziomie w roku bieżącym, by obniżyć się do 2,9 proc. w roku 2022 i 2023. Skutkiem takiej sytuacji na rynku pracy będzie widoczna w prognozach presja na wzrost wynagrodzeń. W roku bieżącym wynagrodzenia mają wzrosnąć o 7,5 proc., podobnie w 2022 r. (7,1 proc.) i niewiele mniej w 2023 r. (6,6 proc.). Dla porównania prognoza rządowa wskazuje na 6,2 proc. wzrost wynagrodzeń w 2021 r. i 6,4 proc. w 2022 r.

Deficyt sektora finansów publicznych w ubiegłym roku ostatecznie ukształtował się na poziomie -7,0 proc. PKB, co między innymi spowodowało wzrost długu publicznego do 57,5 proc. PKB². Obie wielkości są niższe niż prognozowane przez ekonomistów EKF w grudniu 2020 r. Jednak ten lepszy wynik niż prognozowany nie wpłynął znacząco na obniżenie ścieżki prognoz deficytu i długu w kolejnych latach. Deficyt w 2021 r. ma pozostać wysoki (5,1 proc. PKB) a dług wzrosnąć (do 58,4 proc. PKB). W kolejnych latach powinna mieć miejsce stopniowa konsolidacja, obniżająca deficyt do 3,7 proc. PKB w 2022 r. i 3,4 proc. PKB w 2023 r., za mała jednak by obniżyć znacząco dług publiczny, który pozostanie powyżej 57 proc. PKB co najmniej do 2023 r.

PROGNOZY WYBRANYCH WSKAŹNIKÓW MAKROEKONOMICZNYCH W LATACH 2020-2023

²Według metodologii unijnej (ESA 2010).

Wskaźnik	Miara	2020	WYNIKI ANKIET			LICZBA EKSPERTÓW
			2021P	2022P	2023P	
PKB (r/r; %)	średnia	-2,7	4,7	5,1	4,4	[11]
	odchylenie		0,3	0,2	0,6	
Popyt krajowy (r/r; %)	średnia	-3,9	4,8	5,4	4,4	[9]
	odchylenie		0,7	0,7	0,6	
Spożycie indywidualne (r/r; %)	średnia	-3,0	5,0	5,2	4,0	[10]
	odchylenie		0,8	1,0	0,6	
Nakłady brutto na środki trwałe (r/r; %)	średnia	-8,4	4,0	8,2	8,2	[11]
	odchylenie		2,9	1,9	1,6	
Stopa bezrobocia (BAEL; stan na koniec roku; %)	średnia	3,1	3,1	2,9	2,9	[10]
	odchylenie		0,2	0,3	0,4	
Wynagrodzenia w gospodarce narodowej** (r/r; %)	średnia	5,0	7,5	7,1	6,6	[10]
	odchylenie		0,9	0,9	1,6	
Pracujący w gospodarce narodowej** (stan w końcu okresu; r/r; %)	średnia	-0,7	0,3	0,7	0,4	[8]
	odchylenie		0,6	0,9	0,9	
Inflacja (CPI; średnioroczna; %)	średnia	3,4	4,0	3,5	3,2	[11]
	odchylenie		0,3	0,5	0,5	
EUR/PLN (średnioroczny)	średnia	4,44	4,49	4,43	4,39	[11]
	odchylenie		0,05	0,07	0,07	
WIBOR 3M (na koniec roku; %)	średnia	0,21	0,25	0,74	1,28	[10]
	odchylenie		0,09	0,39	0,40	
Rentowność obligacji 5L (średnioroczna; %)	średnia	0,42	1,26	1,74	2,06	[9]
	odchylenie		0,35	0,53	0,71	
Wynik sektora finansów publicznych wg metodyki UE (% PKB)	średnia	-7,0	-5,1	-3,7	-3,4	[9]
	odchylenie		0,9	1,4	1,6	
Dług sektora finansów publicznych wg metodyki UE (% PKB)	średnia	57,5	58,4	57,6	57,8	[8]
	odchylenie		1,4	1,8	2,3	
Saldo na rachunku bieżącym bilansu płatniczego (% PKB)	średnia	3,6	2,5	1,8	1,3	[10]
	odchylenie		0,7	1,1	1,2	

NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA DLA ROZWOJU GOSPODARCZEGO POLSKI

Podobnie jak w poprzednich edycjach „Makroekonomicznych wyzwań i prognoz dla Polski” stworzyliśmy mapę zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych. Niezależnie od ilościowych prognoz makroekonomicznych eksperci współpracujący z EKF zidentyfikowali największe potencjalne zagrożenia dla rozwoju gospodarczego. Syntetyczna waga (znaczenie) poszczególnych zagrożeń powstała jako suma punktów przyznanych przez ekspertów poszczególnym zagrożeniom, przy czym każdy z ekspertów miał do dyspozycji łącznie 100 punktów. Ponadto, każdy ekspert oceniał subiektywne prawdopodobieństwo realizacji poszczególnych zagrożeń a syntetyczna ocena prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia stanowi średnią arytmetyczną z subiektywnych prawdopodobieństw. Prezentujemy także ocenę zgodności wskazań ekspertów jako odsetek (procent) ogólnej liczby ekspertów, którzy wskazali na konkretne zagrożenie. Graficznie wyniki opinii ekspertów przedstawiamy na rysunku na stronie 7 - „Najważniejsze zagrożenia dla koniunktury gospodarczej w Polsce w perspektywie 2023 roku”, na którym wielkość bąbelków ilustrujących poszczególne zagrożenia jest sumą iloczynów wagi i prawdopodobieństwa wystąpienia danego czynnika. Można je traktować jako ryzyko czy prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia.

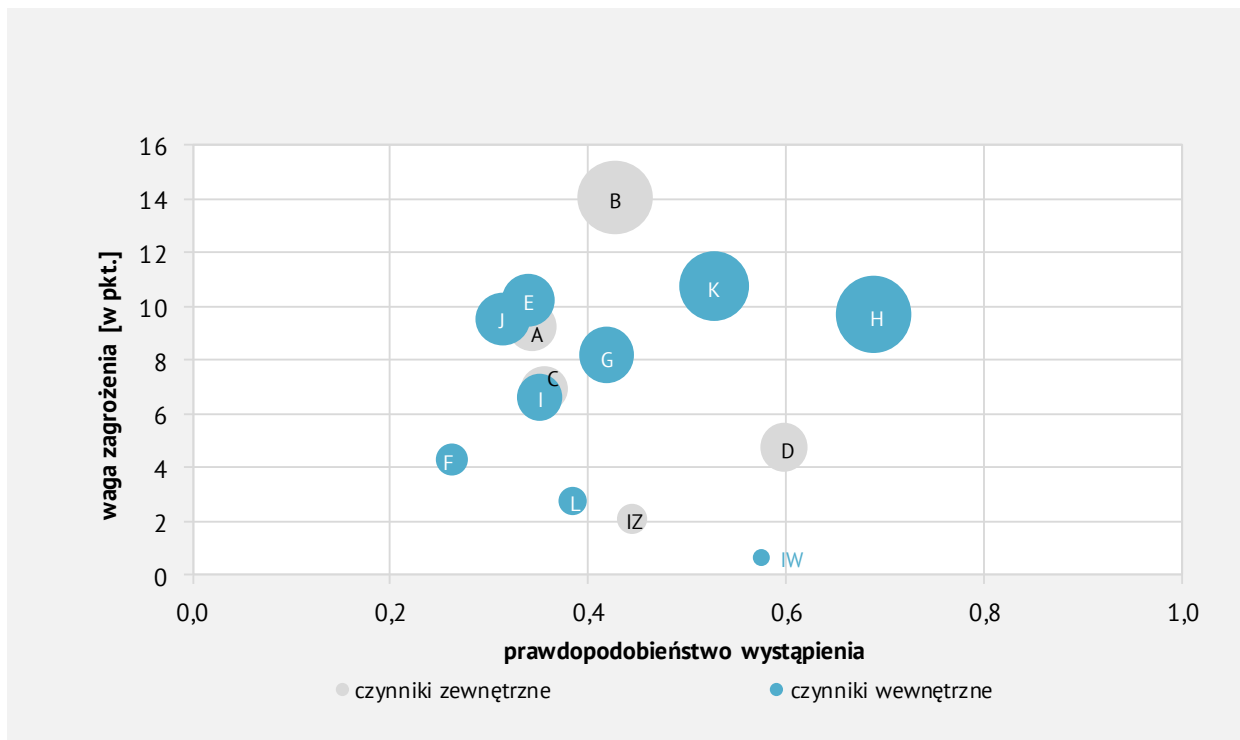
W obecnej edycji badania dotyczącego makroekonomicznych wyzwań i prognoz dla Polski trzy zagrożenia zyskały zdecydowaną przewagę, jeżeli chodzi o wskazywaną przeciętnie przez ekspertów wagę zagrożenia i prawdopodobieństwo jego wystąpienia, dwa to zagrożenia wewnętrzne i jedno zewnętrzne.

Wskazywane z dużą wagą i wciąż dużym prawdopodobieństwem wystąpienia zagrożenie zewnętrzne dotyczy nawrotów zakażeń, mutacji wirusa i lockdown-ów. Okazuje się, że to zagrożenie wciąż jest, zdaniem ekspertów EKF, istotne a prawdopodobieństwo jego wystąpienia niewiele niższe niż pół roku temu, w edycji grudniowej badania (VI edycja). Okazuje się, że dostępność szczepionki niewiele zmieniła w postrzeganiu tego zagrożenia jako istotne, co oznacza, że kolejne fale epidemii nie są postrzegane jako mało prawdopodobne.

Jednak w odróżnieniu od dwóch edycji (i jednej aktualizacji) naszego badania z 2020 r., w których zagrożenia zewnętrzne wskazywane były jako ważniejsze, obecnie eksponowane są zagrożenia o charakterze wewnętrznym. Największym zagrożeniem wskazywanym przez ekspertów jest spodziewany wzrost obciążeń podatkowych i paropodatkowych. Zdecydowanie oczekuje się, że w najbliższych latach, za pomoc udzieloną przez państwo w ubiegłym roku, trzeba będzie zapłacić rachunek. W efekcie wzrośnie fiskalizm, polityka państwa polegająca na dążeniu do osiągnięcia jak największych wpływów do budżetu poprzez nakładanie kolejnych obciążeń podatkowych na podatników. Jak wiadomo, oprócz podatków określonych w uchwalonych ustawach, w makroekonomii często mówi się o specyficznym podatku, ukrytym, jakim jest inflacja. „Ukrytym”, ponieważ nie wprowadza go ustawą parlament, a jego działanie jest słabo rozumiane przez społeczeństwo, dlatego że inflacja uderza w realne, a nie nominalne salda gotówkowe. „Podatku”, ponieważ beneficjentem inflacji jest sektor finansów publicznych (państwo). I właśnie to zagrożenie, wysoka i utrwalająca się inflacja wskazywana była jak trzecie najważniejsze zagrożenie w perspektywie średnioterminowej. Ewidentnie nie jest przekonująca dla ekspertów narracja władz monetarnych o tymczasowej, chwilowo wyższej obserwowanej obecnie inflacji, a jej zbliżenie się do 5 proc. powinno być traktowane jako istotne zagrożenie dla rozwoju gospodarczego. Jak wiadomo, ten podatek, inflacyjny, poprzez efekty redystrybucyjne uderza w najbiedniejszą część społeczeństwa, podwyższa oczekiwania inflacyjne przedsiębiorstw, co z kolei podwyższa koszty walki z inflacją przy próbie jej obniżenia.

Wśród innych zagrożeń, już mniej istotnych, ale często wskazywanych przez naszych ekspertów, wymienić należy wciąż wskazywany problem praworządności i ewentualne jego konsekwencje dla dostępu do funduszy unijnych oraz zbyt wolną odbudowę inwestycji, a także ryzyko jakiegoś rodzaju powtarzających się *lockdown-ów* w gospodarce.

NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA DLA KONIUNKTURY GOSPODARCZEJ W POLSCE W PERSPEKTYWIE 2023 ROKU

	Waga (1 oznacza najwyższą wagę)	Prawdo- podobień- stwo	Odsetek respondentów
A Powolny, długi powrót do poziomu PKB z 2019 r. w UE			86%
B Nawroty zakażeń, mutacji wirusa i lockdown-ów	1	0,43	93%
C Opóźnione uruchomienie funduszu odbudowy UE			79%
D Asymetryczne ożywienie po kryzysie COVID-19 w różnych krajach i rejonach świata		0,60	79%
IZ <i>Inne zagrożenia zewnętrzne</i>			
E Lockdown-y	3		86%
F Wzrost bezrobocia			72%
G Spadek inwestycji / zbyt wolna odbudowa inwestycji		0,42	90%
H Wzrost obciążeń podatkowych i paropodatkowych	4	0,69	93%
I Kryzys finansów publicznych (nadmierny deficyt i dług publiczny)			83%
J Postępowanie UE w sprawie praworządności w Polsce a w konsekwencji ograniczenie funduszy UE dla Polski / petząjący POLEXIT	5		90%
K Wysoka i utrwalająca się inflacja	2	0,53	100%
L Destabilizacja polityczna (wcześniejsze wybory, zmiany koalicji partyj-)			52%
IW <i>Inne zagrożenia wewnętrzne</i>			

NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA DLA STABILNOŚCI POLSKIEGO SYSTEMU FINANSOWEGO W PERSPEKTYWIE ROKU 2023 W OPINII EKSPERTÓW EUROPEJSKIEGO KONGRESU FINANSOWEGO

Opinie ekspertów dotyczące zagrożeń dla stabilności systemu finansowego nieco się zmieniły w porównaniu do grudnia 2020. Nadal jednak zdecydowana większość ekspertów (25 spośród 29) uważa, że istotnym zagrożeniem dla polskiego systemu finansowego w najbliższych dwóch latach będzie pogorszenie jakości portfela kredytowego, jednak dwa czynniki wydają się obecnie ważniejsze.

Pierwszy to polityka NBP, szczególnie zbyt długo utrzymywane bardzo niskie stopy procentowe. Jej następstwem są w szczególności: narastające zagrożenie upadłości w sektorze spółdzielczych instytucji kredytowych oraz materializujące się ryzyko wysokiej inflacji. W dłuższym okresie czasu groźnym następstwem takiej polityki mogą być skutki nadmiernego udziału obligacji skarbowych w aktywach banków, a także procesy koncentracji i nacjonalizacji sektora bankowego. Eksperti podtrzymują opinię, że nazbyt radykalna obniżka stóp procentowych wywoła skutki odwrotne od zamierzonych.

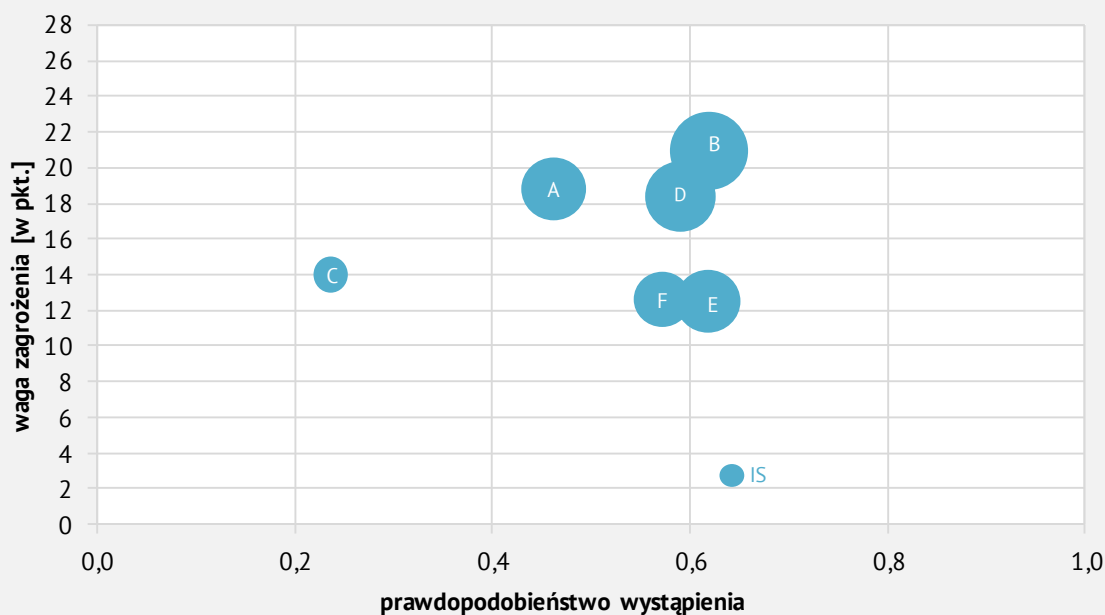
Drugi to, nierozwiązany problem kredytów hipotecznych powiązanych z walutami obcymi i związane z tym ryzyko prawne wynikające z rosnącej ilości unieważnianych przez sądy umów kredytowych. Niektórzy eksperci zwracają uwagę, że w dłuższym okresie czasu podobne zagrożenia mogą wynikać z oferowania kredytów hipotecznych opartych na zmiennych stopach procentowych a także z zamiany stóp referencyjnych w umowach kredytowych.

Eksperti podtrzymują opinię, że wysokie obciążenie fiskalne sektora bankowego zmniejsza efektywność transmisji programów rządowych przez sektor bankowy do gospodarki realnej oraz, że wyjątkowo irracjonalnym rozwiązaniem jest obciążanie podatkiem bankowym nowo udzielanych kredytów w okresie wychodzenia z kryzysu bankowego. Warto w tym miejscu zauważyć, że wolumen zadłużenia z tytułu kredytów dla przedsiębiorstw spadło w roku 2020 o prawie 5 proc. głównie z powodu braku popytu na kredyt. Dodatkowe ograniczenie podaży kredytu dla przedsiębiorców w obecnych warunkach jest niezrozumiałe.

Negatywnie z punktu widzenia stabilności i efektywności systemu finansowego oceniany jest również nadmierny udział państwa w sektorze bankowym. Wymienione wyżej zagrożenia powodują, że stopa zwrotu z kapitału własnego (ROE) i wartość rynkowa banków od kilku lat spadają, a obciążenia podatkowe rosną. Spadek atrakcyjności inwestycyjnej banków oznacza, że w sytuacji kryzysowej i potrzeby ich dokapitalizowania, jedynym źródłem kapitału będą podatnicy.

NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA DLA STABILNOŚCI POLSKIEGO SYSTEMU FINANSOWEGO W PERSPEKTYWIE 2023 ROKU

	Waga (1 oznacza najwyższą wagę)	Prawdo- podobień- stwo	Odsetek respondentów
A Pogorszenie jakości portfela kredytowego	2	0,46	93%
B Polityka NBP – zbyt długo utrzymywane bardzo niskie stopy procentowe luzowanie ilościowe (polskie QE) (spóźniona normalizacja polityki pie- niężnej)	1	0,62	96%
C Upadek średniej wielkości banku skutkujący destabilizacją systemu ban- kowego w Polsce	4		78%
D Problem kredytów hipotecznych powiązanych z walutami obcymi - wzrost skali wygranych procesów sądowych przez klientów	3	0,59	96%
E Nadmierny udział Państwa w sektorze bankowym		0,61	78%
F Wysokie obciążenia fiskalne (w tym m.in. podatek bankowy), zmniejszają- ce efektywność transmisji programów rządowych przez sektor bankowy do gospodarki realnej	5	0,57	93%
IS <i>Inne zagrożenia</i>			

CZTERY NAJWAŻNIEJSZE REKOMENDOWANE OBSZARY DZIAŁAŃ W POLITYCE GOSPODARCZEJ POLSKI DO 2023 ROKU.

1. Przywrócenie „normalności” w gospodarce

Zdaniem ekspertów EKF konieczne jest jak najszybsze, ale bezpieczne, pełne odmrożenie gospodarki i jej odbudowę po COVID-19. Zaleca się:

- przywrócenie warunków względnej stabilności prowadzenia działalności gospodarczej,
- sprawne, stopniowe wygaszanie wsparcia dla firm w ramach tarcz antykryzysowych i finansowych połączone z kontynuacją wsparcia dla branż, które nadal doświadczają negatywnych konsekwencji aktualnie obowiązujących restrykcji,
- sprawne i skuteczne wprowadzenie w życie planu szczepienia populacji, wsparte kampanią zwiększającą skłonność Polaków do zaszczepienia, tak aby jak najszybciej udało się osiągnąć stan zbiorowej odporności i uniknąć kolejnych nawrotów pandemii,
- lepsze powiązanie polityki łagodzenia obostrzeń pandemicznych z sytuacją pandemiczną (liczba zakażeń, liczba zaszczepionych etc.)
- zapewnienie koniecznych środków finansowych na zwiększenie wydolności systemu sanitarnego i systemu ochrony zdrowia, rozwiązanie napięć w systemie ochrony zdrowia, wyciągnięcie wniosków z drugiej i trzeciej fali pandemii COVID-19 w Polsce, przygotowanie go na ewentualne przyszłe epidemie i pandemie (kolejne fale zakażeń),
- podniesienie jakości usług publicznych, zwłaszcza ochrony zdrowia i szkolnictwa oraz nauki (zwiększenie potencjału naukowego polskich uczelni) - jest to konieczne nie tylko dla podniesienia odporności polskiego społeczeństwa na zagrożenia przyszłymi wydarzeniami jak obecna pandemia, lecz także dla zapewnienia konkurencyjności międzynarodowej polskiej gospodarki
- rozwiązanie problematyki kredytów walutowych.

2. Wzmocnienie inwestycji w gospodarce i transformacji energetycznej

Wiele rekomendowanych przez ekonomistów EKF dotyczyło inwestycji i strategii odbudowy gospodarki. Inwestycje okazują się ważne z co najmniej trzech powodów: są dobrą odpowiedzią na kryzys o charakterze popytowym, są ważne z punktu widzenia utrzymania lub zwiększania potencjału gospodarczego polskiej gospodarki, są bardzo dobrym sposobem wykorzystania środków z UE. W szczególności rekomenduje się:

- przyspieszenie transformacji w stronę gospodarki niskoemisyjnej i zmniejszenia kosztu energii w gospodarce, której wzrost może doprowadzić do pogorszenia konkurencyjności polskich przedsiębiorstw,
- poprawę Krajowego Planu Odbudowy by stał się w większym stopniu strategią wspierania przedsiębiorczości, odbudowy inwestycji i transformacji energetycznej,
- efektywne, prorozwojowe wykorzystanie środków unijnych zarówno dostępnych w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Wieloletnich ram finansowych na lata 2021-2027 oraz innych dostępnych instrumentów unijnych,

- przygotowanie polskiej gospodarki do wyzwań związanych z dążeniem do neutralności klimatycznej w horyzoncie 2050 co oznacza:
  - stopniową dekarbonizację sektora energetycznego poprzez budowę elektrowni jądrowej, rozwoju OZE oraz sieci przesyłowej;
  - wsparcie rozwoju zeroemisyjnych technologii w sektorze chemicznym, w tym cementowym i nawozowym oraz hutniczym;
  - wsparcie rozwoju gospodarki obiegu zamkniętego i zarazem przeniesienie ciężaru kosztów z tym związanych z konsumentów na producentów (np. poprzez standaryzację i opodatkowanie opakowań),
  - podniesienie efektywności energetycznej budynków (zarówno nowych jak i dotychczasowej tkani mieszkaniowej) oraz infrastruktury publicznej,
  - wsparcie dla rozwoju elektromobilności (budowa stacji ładowania, infrastruktury przesyłowej, inwestycje w transport kolejowy)
- stworzenie warunków do akumulacji oszczędności krajowych umożliwiających stabilne i tanie finansowanie inwestycji,
- zaktywizowanie inwestycji prywatnych poprzez zmniejszenie obciążeń fiskalnych (a przynajmniej ich nie podnoszenie) i odbudowę zaufania wśród przedsiębiorców.

3. Odpowiedni policy-mix (polityka pieniężna i budżetowa)

W zakresie bieżącej polityki gospodarczej jako najważniejszy problem wskazano utrzymującą się wysoką inflację i ryzyko utrzymania się wysokiej inflacji w dłuższym terminie. Utrzymywanie polityki taniego pieniądza w połączeniu z niekonwencjonalną polityką pieniężną (skup rządowych obligacji) i luźną polityką fiskalną oraz ograniczeniami na rynku pracy grozi rozkręceniem się inflacyjnej spirali płacowo-cenowej. Ten problem wydaje się być bagatelizowany przez decydentów polityki gospodarczej, mimo że inflacja poprzez swoje efekty redystrybucyjne najbardziej szkodzi mniej zamożnym gospodarstwom domowym. Ekonomiści rekomendują:

- określenie strategii normalizacji polityki fiskalnej i monetarnej i jasne komunikowanie celów obu polityk oraz warunków, które muszą zostać spełnione, aby proces normalizacji postępował,
- zmiana podejścia do polityki pieniężnej – wyraźna sygnalizacja ze strony banku centralnego, że stoi na straży stabilności cen, nie będzie spóźniony z normalizacją polityki i nie dopuści do trwałego przekraczania celu inflacyjnego,
- podjęcie działań mających na celu ograniczenie wzrostu oczekiwań inflacyjnych wśród konsumentów i przedsiębiorców,
- konieczność przedstawienia wiarygodnego planu powrotu finansów publicznych do równowagi, a więc obniżenia deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych do takiego poziomu, aby dług publiczny ustabilizował się a następnie zaczął stopniowo oddalać się od 60% PKB, aby zapewnić przestrzeń do ewentualnego luzowania polityki fiskalnej, w przypadku kolejnego kryzysu gospodarczego,
- przywrócenie dodatnich realnych stóp procentowych.

4. Potrzeba przygotowania długookresowej strategii rozwoju kraju

Polityka gospodarcza państwa nie może być krótkowzroczna, musi uwzględniać wyzwania długookresowe, wychodzące poza horyzont jednej kadencji, a nawet poza jedną dekadę, między innymi z uwagi na trwający i pogłębiający się kryzys demograficzny w Polsce. Kryzys demograficzny to jedno z najbardziej istotnych wyzwań naszego rozwoju gospodarczego. Starzenie się społeczeństwa, rosnące obciążenie

demograficzne pracujących czy niska aktywność zawodowa będą przez kilka następnych dekad hamowały rozwój gospodarczy, jeżeli nie zostaną odpowiednio zaadresowane w polityce gospodarczej. Oprócz przygotowania transformacji energetycznej i sprzyjania zwiększeniu inwestycji ekonomiści postulują:

- systemowe zmniejszenie niepewności zmiany regulacji prawnych (częstych i nieprzewidywalnych, wpływających negatywnie m.in. na decyzje inwestycyjne w sektorze prywatnym),
- uproszczenie systemu danin publicznych (podatki, składki), zwłaszcza w zakresie planowanych zmian w podatku dochodowym,
- efektywne wydłużenie wieku emerytalnego, zrównanie formalnego wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn,
- zaprojektowaną i przedyskutowaną reformę rynku pracy, mającą na celu aktywizację biernych zawodowo (zmniejszenie tzw. luki zatrudnienia), zwiększenie elastyczności zatrudnienia, zmiany w obciążeniach płac, wprowadzenie antycyklicznie kształtowanego wzrostu minimalnego wynagrodzenia,
- inne działania uwalniające zasoby pracy z sektorów nieefektywnych (np. rolnictwo/górnictwo) do bardziej efektywnych,
- efektywną politykę migracyjną, opracowanie polityki zatrzymywania pracowników zagranicznych w Polsce,
- skuteczną cyfryzację państwa (zwiększenie zakresu działania e-państwa) i zwiększenie efektywności i profesjonalizacja (odpolitycznienie) działania administracji państwowej.